

ՅՈՒՑԱԿ ՍԵՄԱԿԱՆ ԼԵՋՈՒԱՑ

Դասք	Մեռեալ լեզուք	Կենդանի լեզուք
ԱՐԱՔ ԿԱՄ ԲԱՌԱՅԻՆ	Եթովպական	Գաւառական բարբառք Արաւ
	Իմիարիքեան արձանագրութիւնք	Բիւլղ
ԵՐԲԱՅԱԿԱՆ ԿԱՄ ՄԻՋՆԱԿԱՆ	Երբայական սուրբ գրոց	Ամհարիկ
	Հնգամատենին սամարականն 3շ	Գաւառական լեզուք Հրէից
	Դար նախ քան զՔրիստոս	
	Կարբեղոնական և Փիւնիկ արձա	
ԱՐԱՄԱԿԱՆ ԿԱՄ ՀԻՌՈՒՍԱՅԻՆ	Նագրութիւնք	
	Բաղդէական (?): Մալբա, Թալմա,	
	Թալմա, Գաղղիական 'ի սուրբ գիրք	
	Ասորական, Բեշիդոյ 2ի դար նախ	Նոր-Ասորական
	քան զՔրիստոս	
	Բաբելոնի և Նինուէի սեպածե	
	արձանագրութիւնք	

Զ Ա Ն Ա Չ Ա Ն Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

Տեղաշարժ Միքենայք: — Տեղաշարժ մեքենայք, որոնք ներկայապէս կ'երթնեն լալիսարհիս բովանդակ երկաթուղեաց վրայ, թուով կը հասնին մինչև յիսուն հազար, որոնց բոլորական գինն է 2,500 միլիոն ֆու:

Այլ և այլ ազգեր այս մեքենաներն հետեւել համեմատութեամբ ունին.

Միացեալ Նահանգք Ամերիկոյ	14,200
Անգղիա	10,900
Գերմանիա	5,900
Գաղղիա	4,900
Ռուսիա	2,600
Աստորիա	2,400
Իտալիա	1,200
Հունգարիա	500
Այլ և այլ մանր ազգիք	7,400

Վաճառականութիւն մետաքսի յամին 1874. — Այս մօտերս հրատարակուած Գաղղիա-րէն տեղեկութենէ մը քաղելով կը տեսնենք որ 1874 տարւոյն մէջ Եւրոպա տուեր է 9,050,000 լիպրա հում մետաքս, որ է իբր 3,327,041 օքքա, իսկ Սօւիոյ բերուեր է Եւրոպա 11,500,000 լիպրա, որ է իբր 4,481,872 օքքա, որով քսանուկէս միլիոն լիպրայն աւելի մետաքս գործածուեր է Եւրոպա նոյն տարւոյն մէջ: Այսչափ մե-

տաքս արտադրող երկիրներն են Իտալիա, Գաղղիա, Սպանիա, Յունաստան, Տաւկաստան, Վրաստան, Պարսկաստան, Հընդկաստան, Հարոն և Զին: Այս երկիրներէն առաջինն ու վերջինը տուին միանգամայն Եւրոպա գործածուած մետաքսին չորս հինգերորդը: Ուստի հետեւեալ համեմատութեամբ է այս ամէն երկիրներուն տուած մետաքսը:

Զին	8,000,000 լիպրա
Իտալիա	6,900,000 »
Գաղղիա	1,600,000 »
Տաւկաստան	1,600,000 »
Հարոն	1,200,000 »
Հընդկաստան	955,000 »
Վրաստան և Պարսկաստան	880,000 »
Սպանիա	310,000 »
Յունաստան	30,000 »

Չափմունք երկրի. — Երկու գիտնական Գերմանացիք մօտ ատեններս հրատարակեցին իրենց քանի մը ամենաճիշդ քննութիւններն երկրիս չափմանցը վրայ, Ուստի գտեր են որ բեւեռային ուռանցից երկայնութիւնն է 12,712,136 մէդր. հասարակածային փոքրագոյն տրամագծին չափն է 12,752,701 մէդր որ կ'ընկնայ Բարիլու

105° 14' արևելեան երկայնութեան տակ կամ 76° 46' արևմտեան երկայնութեան տակ: Իսկ մեծագոյն տրամագծին չափն է 12,756,388 մէդր, որ կ'ընկնայ 166° 46' արևմտեան երկայնութեան տակ կամ 13° 14' արևելի երկայնութեան տակ: Երկրագրւն. տոյսբոլորական մակերևոյթն է 509,940,000 քառակուսի քիլոմէդր, և տարածոցը 1,082,860,000 խորանարդ քիլոմէդր: չըլտալատը՝ չափելով կարճագոյն միջօրէականին վրայ, է 40,000,098 մէդր. երկայնագոյն միջօրէականին վրայ, 40,069,903 մէդր: Ովկէանոսներն ու սառնարանները կը գրաւեն 57%, 129,950 քառակուսի քիլոմէդր:

Երկրիս բնակչաց բոլորական թիւն է 1,591,000,000, ըստ Հետեւեալ Համեմատութեան բաշխուած.

Եւրոպա	300,550,000
Ասիա	798,000,000
Աֆրիկէ	205,000,000
Ամերիկա	84,542,000
Ովկէանիա	4,430,000

Այն մայրաքաղաքներուն ու քաղաքներուն բնակչաց թիւն որ 50,000 կ'անցնի, կ'ելլէ 69,578,000, իբր 1/20 երկրիս բոլորական բնակչաց թուոյն. անդին կը մնան 19/20, որ կը կազմեն մանր քաղաքաց և գիւղօրէից բնակիչները:

Վիճակագրորին Օսմանեան Պետոսեան. — Այս տարի հրատարակուած վիճակագրութենէ մը քաղելով, Օսմանեան պետութեան մէջ ապրող ազգերն ասոնք են: Օսմանցիք. յԵւրոպա՝ 2,100,000, յԱսիա՝ 10,700,000. որով ընդ բոլոր օսմանեան պետութիւն կ'ըլլան 12,800,000 Օսմանցիք: Յոյնք. 2,000,000 մէկն յԵւրոպա, միւսն յԱսիա:

Հայք յԵւրոպա՝ 500,000. յԱսիա՝ 2 միլիոն. ընդ ամենը 2,500,000:

Հրէայք. յԵւրոպա՝ 70,000. յԱսիա՝ 80 հազար. ընդ ամենը 150,000:

Ալպա, որ միայն յԵւրոպա կը բնակին, են 6,200,000. Ռումէնք՝ 4,000,000. Ալպանիացիք՝ 1,500,000. ասոնք ամէնքն ալ միայն յԵւրոպա կը գտնուին:

Թաթարք. յԵւրոպա՝ 44,000. յԱսիա՝ 100,000. ընդ ամենն 144,000:

Արաբք. յԱսիա՝ 900,000. բայց բովան-

դակելով Եգիպտացիքն ընդ ամենը կ'ըլլան 4,700,000:

Ասորիք և Քաղղէացիք. յԱսիա՝ 235,000. Տիւրքիք՝ 50,000. Քիւրտք՝ 1 միլիոն, Թիւրքմէնք՝ 85,000. Չինկեանէք՝ որ Եւրոպայոյ Տաճկաստան կը բնակին՝ 214,000:

Հնգեռասան ազգութիւններէ կը բաղկանայ օսմանեան պետութիւնն, որոնց հաւանական թիւն է 55,450,000 հոգիք:

Գլխաւոր երեք կրօնք կը տիրեն օսմանեան պետութեան մէջ. մահմետականութիւն, քրիստոնէութիւն, և հրէութիւն: Մահմետականք կրօնքով՝ կ'ելլեն 21 միլիոն. և մահմետականութեան քան ազգայնութեան բազմաթիւ ըլլալուն պատմական պատճառն է, վասն զի շատ ազգեր բռնադատուեցան ընդունելու մահմետականութիւն: Իսկ յունադասանք՝ 13 միլիոն են, հայադասանք 2 1/2 միլիոն, կաթողիկէք՝ 900 հազար, և Հրէայք 150 հազար:

Պոսնիոյ և Հերձեկովինայ մէջ կը գտնուին 555 հազար մահմետականք, ասոնք լով կրօնքն ու ազգութիւնը միանգամայն, մնացածը քրիստոնեայ, հրէայ ու չինկեանէ են:

Ալիսարհիս ամենէն քարճր լեռ. — Անգղիացի Կաւապետն Լաւսոն (Cap. Lawson) գտաւ Դոր կոչինէոյ մէջ, որ Աւստրալիոյ դիմաց կղզի մըն է, աշխարհիս ամենէն բարձր լեռը, զոր անուանեց իւստն Վաւա. գիկ (Hercule's mountain): Երկուսն երեսէն՝ 10,929 մէդր վեր է, իսկ Էվէրէսդ լեռը՝ որ Հիմալայա և աշխարհիս ամենէն բարձր սարն է, ծովուն երեսէն 9667 մէդր բարձրութիւն ունի: Լաւսոն նաւապետն ինչուան 8453 մեդր բարձրութեամբ կրցաւ այն գագաթ լեռան վրայ ելլել: Այս բարձրութեան մէջ աչուրներէն ու ականջներէն սկսաւ արիւն ելլել, և քիչ մնաց կը մեռնէր օդուն անօսրութենէն:

Խօսք գրող գործի. — Զուիցերացի մը այս մտտեոս հնարեց գործի մը որով խօսքը կը գրուի: Այս հետաքրքրական գործին կը կազմուի յօդուածաւոր մասերէ, այնպէս որ երբ կը հաղորդուին ձայնական գործարանին՝ շրթանց, լեզուին, շնչափողին, և այլն, շարժումները կը գրուին կէտերով և գծիկներով թղթի շերտի մը վրայ, որ

հետզհետե կը բացուի: Այս գործին կը գրէ խօսքն առանց հարկաւորութեան խօսելու:

Խորոսրին ծովաց. — Անգղիացի նաւն Չալենճըր (Challenger) մասնաւոր ուսումնականներով ծովային քննութեանց համար ճամբորդութեան ելած է: Այլ և այլ անգղեկութիւններէն որ այն գիտնականները կու տան իրենց գիտողութեանց վրայ, հետեւեալ քանի մը գիտելիք կը քաղենք ծովուց խորութեանը վրայ:

Այս գիտնականները մեծագոյն խորութիւնը գիտեր են ընդ մէջ Միսսսսսսսսսսսի և Ծովակալի բաւած կղզեաց. և գտեր են 4500 մէր. և ընդ մէջ Ծովակալի կղզեաց ու Ճաբոնի 8255 մէր: Ասիկայ ծանուցեալ խորութեանց ամենէն մեծն է, 'ի բաց առեալ ուրիշ երկու գիտողութիւնք որ ըրեր է Դուսգարորա (Tuscarora) անունով նաւը, Ճաբոնի արեւելեան ափանց բացերը. և զըտեր է 8557 և 8579 մէր խորութիւն:

Երբ 8225 մէր խորութեան հասեր են, ծովուն տակն ընկղմած չորս ջերմաչափներէն երեքը խորտակեր են վրանին կրած ահագին ճնշումներէն, վասն զի իւրաքանչիւր ընթացի մակերեսով ջերմաչափին հինգէն վեց տակառաչափ ծանրութիւն կը կրէր վրան. չորրորդ ջերմաչափն որ ընդ գիմացաւ այս ճնշման, ծովուն յատակին սովորական բարեխառնութիւնը կը ցուցըներ 1:39 ստտիման:

Այն ծովերուն մէջ ջրոց խաւ մը գտան 5535 մէր խորութեամբ, որ կը ծածկէ Ովկէանու յատակը, և միակերպ բարեխառնութիւն մը կը պահէ:

Չալենճըրի նաւուն գիտնականաց գիտած մեծագոյն խորութիւնն որուն մինչև հիմա կրցեր են հասնիլ, էր 8255 մէր, և այս խորութիւնը կը գտնուէր ընդ մէջ Գարոլինեան կղզեաց և Մարիանեան կղզեաց: Այս ահագին խորութեան տակ, ծովուն յատակը կը կազմուի բրտի կարմիր կաւ խառն գալլախաղային ժժմունքներով:

Ընդ մէջ Գարոլինեան և Մարիանեան կղզեաց և Ճաբոնի խորաչափ գործնացնչաւ նակեր է 4520 մէր խորութիւն:

Չալենճըրի նաւորդք հետաքրքրական ե-

րեւոյթ մըն ալ գիտեր են, որ է՝ Նոր Կուիտէայի ափանցը մօտ խաւ մը տաք ջրոց, 144 մէր խորութեամբ, որ կը վազէ դէպ 'ի արեւմուտք աւելի կամ նուազ երազութեամբ:

Գին մետաղաց. — Ամերիկացի լրագիր մը հետեւեալ կերպով կու տայ ծանուցեալ մետաղաց անգղիական մէկ լիպրային գինը:

Ինտիւն, Indium . . .	13,255 · 40 Ֆռ.
Վանատիւն, Vanadium . . .	13,020 · 80 »
Ռութէնիւն, Ruthénium . . .	7,291 · 65 »
Ռոտիւն, Rodium . . .	3,645 · 80 »
Պալլատիւն, Palladium . . .	3,401 · 00 »
Ուրանիւն, Uranium . . .	3,000 · 00 »
Ոսմիւն, Osmium . . .	1,629 · 70 »
Իրիտիւն, Iridium . . .	1,653 · 80 »
Ոսկի, Or . . .	1,570 · 05 »
Քլադին, Platine . . .	600 · 00 »
Թալլիւն, Thallium . . .	552 · 25 »
Կրոմ, Chrome . . .	302 · 03 »
Մագնէսիւն, Magnésium . . .	242 · 15 »
Քոդասիւն, Potassium . . .	119 · 75 »
Արծաթ, Argent . . .	98 · 15 »
Գոպալդ, Cobalt . . .	40 · 50 »
Կադմիւն, Cadmium . . .	31 · 25 »
Պիսմութ, Bismut . . .	18 · 91 »
Սոտիւն, Sodium . . .	17 · 05 »
Նիքէլ, Nickel . . .	15 · 00 »
Մերկի, Mercure . . .	7 · 85 »
Ծարիր, Antimoine . . .	1 · 85 »
Սնաք, Étain . . .	1 · 70 »
Պղինձ, Cuivre . . .	1 · 50 »
Զառիկ, Arsénic . . .	0 · 75 »
Զինկ, Zinc . . .	0 · 55 »
Կապար, Plomb . . .	0 · 35 »
Երկաթ, Fer . . .	0 · 10 »

Նախընթաց թիւերէն կը տեսնենք որ մէկ լիպրա ինտիւնը կ'արժէ իւր 8¹/₂ լիպրա ոսկի, 22¹/₂ լիպրա բլագին, 155 լիպրա արծաթ, 1048 լիպրա նիքէլ, 1654 լիպրա սընդիկ, 6617 լիպրա ծարիր, 7780 լիպրա աւազ, 10,180 լիպրա պղինձ, 17,650 լիպրա զինկ, 24,070 լիպրա կապար և 132,154 լիպրա երկաթ: